

Opinnäytetyö (AMK)

Viestinnän koulutusohjelma

Journalismi

2014

Jasmina Savolainen

RADIOREPORTAASI KUVIEN TUOTTAJANA

– tunnelman ja miljöön välittäminen kuulijalle

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Viestinnän koulutusohjelma | Journalismi

2014 | 23

Juha Sopenen | Pia Alanko

Jasmina Savolainen

RADIOREPORTAASI KUVIEN TUOTTAJANA – TUNNELMAN JA MILJÖÖN VÄLITTÄMINEN KUULIJALLE

Tämä opinnäytetyö käsittelee tunnelman ja miljööön välittämistä kuulijalle radioreportaasin keinoin. Kesällä 2013 tein radiokanava Yle Puheelle seitsemänosaisen radioreportaasisarjan. Ohjelmasarja koostuu erilaisista kesänviettotapoja ja -paikkoja esittelevistä ja tutkivista radioreportaaseista. Ohjelmat ovat pituudeltaan noin kymmenminuuttisia ja ne ajettiin ulos torstaisin heinä–elokuussa 2013.

Kirjallisuuden lisäksi aineistona on käytetty radiodokumentteja ja -reportaaseja sekä toimittajahaastatteluja. Haastattelin kahta reportaasitoimittajaa, joiden näkemyksiä hyödynsin oman ohjelmasarjani teossa. Ohjelmasarjani avulla tutustuin radioreportaasin rakenteisiin sekä erilaisiin mielikuvien välittämisen keinoihin.

Tutkielma käy läpi radioreportaasin viimeisen 20 vuoden aikana kokemia muutoksia sekä äänien käyttöä radio-ohjelmissa. Tutkielma sisältää myös oman ohjelmantekoprosessini kuvauksen sekä oppimiseni raportointia. Kokemuksieni perusteella pohdin tunnelman välittämisen problematiikkaa radioreportaasin teon kannalta. Samalla esittelen erilaisia tapoja välittää tunnelmaa kuulijalle.

ASIASANAT:

Yle Puhe, radio, radiodokumentti, mielikuva, tunnelma, miljöö, radio-ohjelma

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Degree programme of Journalism

2014 | 23

Juha Sopanen | Pia Alanko

Jasmina Savolainen

CREATING IMAGES WITH RADIO REPORTAGE – CONVEYING AMBIANCE AND MILIEU TO THE LISTENER

This thesis is about how to convey ambiance and milieu to the listener via radio reportage. In the summer 2013 I made a series of radio reportages for radio channel Yle Puhe. The series consists seven radio reportages that introduce different ways of spending time during the summertime. Each of the reportages is approximately ten minutes and they were broadcasted in July and August 2013.

In addition to the literature I studied radio documentaries and reportages. I also interviewed two journalists who make radio reportages. I used their insight when making my own radio reportage series. I explored the different structures of radio reportages and different ways of conveying mental images to listeners.

My thesis reviews the changes in radio reportages in the past 20 years and the use of sound in radio programs. The thesis also includes the description of the making of my radio reportage series and reporting of my learning. I reflect the problematic of conveying ambiance in radio reportage. I also introduce different ways of conveying ambiance.

KEYWORDS:

Yle Puhe, radio reportage, radio documentary, mental image, ambiance, milieu, radio program

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	5
2 TAUSTATYÖ	6
2.1 Radioreportaaseihin ja -dokumentteihin tutustuminen	6
2.2 Toimittajahaastattelut	7
3 RADIOREPORTAASI ENNEN JA NYT.....	9
4 MIELIKUVIEN VÄLITTÄMINEN RADIOSSA	11
4.1 Äänien käyttö radio-ohjelmassa	12
5 OHJELMASARJAN IDEOINTI	14
5.1 Ohjelmaidea	14
5.2 Ohjelmasarjan teema	14
5.3 Ohjelmasarjan käsikirjoitus.....	15
6 OHJELMASARJAN TOTEUTUS	17
6.1 Tunnelman välittäminen	17
6.2 Oma työskentely.....	18
6.3 Reportaasin rakenne.....	19
7 YHTEENVETO.....	21
LÄHTEET.....	23

LIITTEET

Liite 1. Kirjallisuuskatsaus

Liite 2. Ohjelmasarjan kuvaukset Yle Puheen nettisivuilla

1 JOHDANTO

Kun televisio tuli radion rinnalle 1950-luvulla, alkoi näiden kahden välineen vertailu; mitä kuvan puuttuminen merkitsi radiolle? Pian kuitenkin huomattiin, että radion vahvuutena on juurikin aidon kuvan puuttuminen. Radion kuvilla ei ole rajoja, kun taas television kuvia rajoittaa kuvaruutu.

Radion kuuntelijan tarvitsee olla aktiivisempi kuin television katsojan. Radio antaa vain puitteet ja yksittäisiä vihjeitä, joiden avulla kuulija mielikuvituksessaan synnyttää kuvat. Radion kuvissa on myös vähemmän yksityiskohtia. Läheskään kaikki visuaalisesti kiinnostava ei synnytä tunnistettavia ääniä, vaan kuva on välitettävä vastaanottajalle sanallisesti. (Anttikoski ym. 1986, 23–25.)

Tutkin opinnäytetyössäni kuinka tunnelmaa ja miljöötä voidaan välittää kuulijalle radioreportaasin keinoin. Opinnäytetyöni on kaksiosainen. Produktio-osa on seitsemänosainen radioreportaasisarja. Kirjallisessa osassa raportoin omaa ohjelmantekoprosessiani ja oppimistani sekä pohdin tunnelman välittämistä radion välinekielellä.

2 TAUSTATYÖ

Opinnäytetyöni taustatyö lähti liikkeelle lähteiden miettimisestä. Asiaan perehdyttyäni huomasin, että juuri radioreportaasia käsitteleviä teoksia on kirjoitettu hyvin vähän. Aloin ajatella lähteitä laajemmassa mittakaavassa. Löysin radiodokumenttia ja äänikerrontaa käsitteleviä teoksia, joiden sisällöt ovat pitkälti sovellettavissa myös radioreportaasin tekoon. Lisäksi valitsin lähdemateriaaliksi valmiita radioreportaaseja ja -dokumentteja sekä kahden reportaaseja tekevän radiotoimittajan haastattelut.

2.1 Radioreportaaseihin ja -dokumentteihin tutustuminen

Suuri osa ohjelmantekoon valmistautumisesta kului radio-ohjelmia kuuntelemalla. Lähdin liikkeelle varhaisista suomalaisista radioreportaaseista (Yle Elävä arkisto 2014a; 2014b). Tyyllillisesti varhaiset reportaasit ovat tilannekuvauksia, selostuksia, joissa toimittaja on vain välittäjä. Vanhat reportaasit ovat verbaalisesti yksityiskohtaisia kuvauksia, joissa non-verbaalin äänen käyttö on vielä melko pienessä roolissa. Varhaisista reportaaseista lähdin etsimään juuri sanallisen tunnelmanvälittämisen keinoja. Nämä reporterit saivat tavallisetkin lauseet kuulostamaan runoudelta.

Uudemmissa radioreportaaseista ja -dokumenteista (Yle Areena 2014a; 2014b) pyrin löytämään erilaisia kerronnan tapoja. Uudemmissa reportaaseissa toimittajan persoona ja oma henkilökohtainen tyyli vaikuttavat suuresti radioreportaasiin tyyliin ja lopputulokseen. Reportaaseja ja dokumentteja kuuntelemalla aloin helposti tunnistaa eri toimittajille ominaisia tyynejä.

Keskityin kuuntelussa pääosin ohjelmien tekniseen toteutukseen ja ohjelman rakenteeseen. Sisällölliset seikat eivät tässä kohtaa olleet oleellisia opinnäytetyöni kannalta.

2.2 Toimittajahaastattelut

Käytin taustamateriaalina Yle Radio Suomen toimittaja Paavo Häikiön haastattelua, joka tehtiin Helsingissä 17.5.2013. Haastattelun lisäksi pääsin Häikiön matkaan yhden työpäivän ajaksi. Sain seurata vierestä, kun Häikiö teki kaksi täysin erilaista suoraa radioreportaasia. Ensimmäinen reportaasi käsitteli Kehäradan rakentamista. Reportaasi tehtiin Vantaan kaupungintalolla Tikkurilassa järjestetyn tiedotustilaisuuden yhteydessä.

Toinen reportaasi käsitteli rata- ja kaupunkipyöräilyä. Reportaasi tehtiin Helsingin Velodromi-pyöräilystadionilla, jossa Häikiö teki suoran reportaasin ja haastattelun samalla pyöräillen radalla. Häikiöllä ja haastateltavalla oli molemmilla langattoman radiolähetinreput.

Sain Häikiöltä paljon hyviä vinkkejä radioreportaasin tekemiseen. Hänen mukaansa onnistuneen radioreportaasin tunnusmerkkejä ovat tuore näkökulma, sekä yllätyksellisyys. Yllätyksellisyys voi näkyä esimerkiksi kysymyksissä. Kun kokeneelta haastateltavalta, kuten poliitikolta kysyy jotain kaavasta poikkeavaa, saattaa haastattelu lähteä aivan uusille urille. Toinen yllätyksellinen lähestymistapa on ensin kuunnella mitä haastateltavalla on aiheesta sanottavana ja sen jälkeen tuoda esiin jokin fakta tai yksityiskohta, jota haastateltava ei odottanut toimittajan tietävän.

Häikiön mielestä hyvä radioreportaasi edellyttää keskustelijoilta samaa rytmiä. Toimittajan ja haastateltavan tulee olla samalla aaltopituudelta. Tämä vaatii toimittajalta tunnelman virittämistä ennen varsinaisen haastattelun alkua. Keskustelemalla haastateltavan kanssa ennen haastattelua tulee samalla huomaamatta harjoiteltua haastattelun tyyliä. Haastateltavalle on hyvä näyttää, minkä tyylistä haastattelusta on kyse.

Haastattelutilanteesta saa Häikiön mukaan rennomman, jos haastattelun oheen lisätään toimintaa. Toiminta rentouttaa haastateltavan, mutta myös kuulijan. Vaikka toiminta aiheuttaisikin sen, että juttuun tulisi vähemmän varsinaista in-

formaatiota, tulee toiminnallisesta jutusta silti yleensä parempi lopputulos.
(Henkilökohtainen tiedonanto 17.5.2013.)

Haastattelin myös Yle Turun Radion toimittaja Jouni Koutosta Turussa
11.6.2013.

3 RADIOREPORTAASI ENNEN JA NYT

Selostustyyppiin radio-ohjelmiin kuuluva reportaasi on kertomus jostakin ilmiöstä, huomiota ansaitsevasta toiminnasta tai jonkun ihmisen tai ihmisryhmän elämäntilanteesta tai selvitys jostain ongelmasta. Reportaasi sisältää tapahtuma- ja ympäristöäänäisiä, kuvauksen kohteena olevien ihmisten puhetta ja selostajan kuvailevaa puhetta, joka on äänitetty tapahtumapaikalla tai jälkikäteen. Tavallinen radiohaastattelu lavenee reportaasiksi kun toimittaja kuvailee tapaamispaikkaa, kertojan olemusta ja hänen reaktioitaan tai jotain muuta, mitä kuulija ei muuten voisi aistia. (Anttikoski ym. 1986, 39.)

Yle Turun Radion toimittaja Jouni Koutosen näkemyksen mukaan radioreportaasien määrä on viimeisen 20 vuoden aikana vähentynyt. Suurimmiksi syiksi radioreportaasien vähenemiseen Koutonen nimeää resurssipulan ja median murroksen aikaan saaman median konvergenssin. Aiemmin yhden päivän aikana pystyttiin lähettämään neljä tai viisi reportteria eripuolille maakuntaa. Yle Turussa netti- ja tv-puoli vie nykyään suurimman osan henkilöresursseista. Varsinaisia radiontekijöitä ovat enää juontajat, jotka juontovuoron loppuksi tekevät reportaaseja silloin kuin ehtivät. (Henkilökohtainen tiedonanto 11.6.2013.)

Tv- ja radiotoimitukset jakavat nykyään paljon sisältöä, eli radiojuttuja tehdään paljon videomateriaalin audioraitaa käyttämällä. Samasta materiaalista tehdään usein vielä nettijuttu. Median konvergenssilla tarkoitetaan tässä saman työn tekemistä pienemmillä resursseilla. Samasta materiaalista tehdään siis juttuja eri välineisiin ja eri näkökulmista. Tämä on materiaalin tehokasta hyödyntämistä, mutta samalla kunkin välineen ominainen kieli voi kärsiä. Esimerkiksi videohaastattelun materiaali ei välttämättä aina ole kovin radionomaista. Kuulija ei voi kuulla kaikkea mitä tv-jutun katsoja on nähnyt. Huomasin tämän ollessani Yle Puheella työharjoittelussa. Videojuttujen versiointi radiota varten on välillä erittäin haastavaa.

Koutonen uskoo radioreportaasin tulevaisuuteen. Hänen mielestään radio voi löytää netistä uuden kaikupohjan ja uusia ystäviä. Jotta tämä ohjelmatyyppi pär-

jää, resurssien jakaminen toimituksissa on avainasemassa. Radiojuttujen tekeminen on tuotannollisesti kevyempää kuin tv-juttujen tekeminen. Siksi radioju-
tuista helposti tingitään.

Koutosen mielestä radiossa painotetaan nykypäivänä reportaasien tekemisen sijaan pelkkiä haastatteluja. Niiden tekeminen vie vähemmän aikaa. Koutonen kuitenkin uskoo vanhaan sanontaan *Radiossa on paremmat kuvat*. Loppupeleissä on toimittajasta kiinni, pitääkö sanonta paikkansa. (Henkilökohtainen tiedonanto 11.6.2013.)

4 MIELIKUVIEN VÄLITTÄMINEN RADIOSSA

Karisto ja Leppänen toteavat, että radion välittämässä mielikuvissa ei ole kyse vain visuaalisuudesta. Mielikuvat, tai mielteet ovat monikerroksisia ääniä, kuvia, hajuja ja tuntemuksia. (1997, 12.)

Tämä tarkoittaa sitä, ettei mielikuvien välittäminen pelkän äänen avulla ole yksiselitteistä. Kun havainnointia tehdään vain kuuloaistin varassa, vaatii havainnointi kuulijalta aktiivisuutta.

Mielikuvien ajattelu ”radio-ohjelman päähämme synnyttämänä virtuaalimaailmoina” (Karisto & Leppänen 1997, 12) helpottaa mielikuvien tuottamisen vaikeuden ymmärtämistä. Kyse ei ole vain yksittäisten havaintojen välittämisestä. Pyrkimyksenä tulisi olla kokonaisen maailman välittäminen.

Mielikuvien välittämiseen radiossa on monia erilaisia tapoja. Koivumäki (1993, 64–65) esittelee äänikerronnan tapoja eri havaintopsykologisten suuntausten näkökulmasta. Toimittaja ei tietenkään noudata yksinomaan jonkun tietyn suuntauksen mukaista tapaa välittää mielikuvia, mutta havaintopsykologisella jaotellulla toimittajan on helpompi analysoida omaa työskentelyään.

Kognitiivinen suuntaus painottaa vastaanottajalähtöisyyttä mielikuvien luomisessa. Suuntauksen mukaan esimerkiksi meren mielikuva voidaan luoda parhaiten ottamalla huomioon vastaanottajan mahdollisuudet ja edellytykset mieltää oikein meren aiheuttamat äänet. Ensimmäiseksi olisi siis pohdittava millaisia mielikuvamalleja valtaosalla kuulijoista on meren äänistä. (Koivumäki 1993, 65.)

Yksi tunnistettavimmista meren äänistä on luultavasti aaltojen loiske. Kognitiivisen suuntauksen mukaan tärkeintä on välittää mieltämisen kannalta tärkeimmät äänet kuulijalle mahdollisimman tunnistettavina. Tämä ei siis tarkoita, että autenttinen aaltojen loiske olisi mieltämisen kannalta kuulijalle tärkein. Esimerkiksi veden heittäminen kiviseinää päin voi mieltämisen kannalta kuulostaa autenttisemmalta kuin aidot meren aallot.

Ajatus on minusta kiehtova. Jotta kuulijalle välitettävä mielikuva olisi mahdollisimman autenttinen, voidaan osa äänistä joutua tekemään keinotekoisesti.

4.1 Äänien käyttö radio-ohjelmassa

Jokaiselle meistä esimerkiksi metsä ilmenee erilaisena. Äänimaailmallisesti minun metsässäni voi rätistä nuotio ja humista tuuli. Jonkun toisen ihmisen metsään kuuluu ehdottomasti solisevan puron tai kaatuvien puiden ääni. Tämän vuoksi yksiselitteisten aistimusten ja mielikuvien välittäminen radiossa on mahdotonta. Koivumäen (1993, 59) mukaan toimittaja voi vain ohjailla mieltämistä johonkin suuntaan.

Koivumäen (1993, 49) mielestä radiosta kuultavien äänten havainnoinnin epämääräisyys on myös etu. Kun ihmiselle annetaan ärsyke vain yhden aistin välityksellä, mielikuvituksen tarvitsee täyttää havainnosta puuttuvat aukot. Näin siis äänen kuulija voi kuvitella sen lähteen minkä näköiseksi tahansa. Elokuvien ja videoiden valmiiksi antamat kuvat ovat loppupeleissä mielikuvitusta rajaavia tekijöitä.

Voisi siis ajatella, että mitä niukempaa ja harkitumpaa äänien käyttö radio-ohjelmassa on, sitä useampia henkilökohtaisia tulkintoja kuulijat voivat ohjelmasta tehdä.

Pisteääniä käyttämällä katsojan voi myös pikkuhiljaa johdatella tapahtumapaikalle. Lisäämällä ääniä kerros kerrokselta, miljöö hahmottuu kuulijalle ohjelman edetessä. Ohjelmasarjani golfia käsittelevä osa alkaa liikkuvan auton sisältä. Autosta nousee soratielle, jota pitkin kävellään nurmikentän reunaan. Tässä kohtaa ohjelmaa tapahtumapaikka voisi olla mikä vain. Kun kuulijalle kerrotaan, että ollaan golfkentän reunalla, hahmottuu tilanne kuulijalle välittömästi.

Äänien käyttö on toimittajalle koukuttavaa kuulijan kiusoittelua. Samalla taitava toimittaja koukuttaa kuulijan vähitellen aukeavaan tarinaan. Mikään ei ole kuulijan pahempaa aliarviointia, kuin päälle liimattu äänimaisema kerronnan kanssa. Esimerkiksi kun puhutaan lokeista, lokit kirkuvat taustalla.

Ääniä voi käyttää myös miljöön konkreettiseen esittelyyn. Yksi tässä tapauksessa hyvin toimiva ääni on kaiku. Häikiö kertoi omasta työstään esimerkin, jossa hän oli maan alla kaivoksessa tekemässä reportaasia. Kuvailukseen kuulijoille tilan laajuutta, hän keksi hikkaista. Kaiku kesti kolme sekuntia. Sanallakaan tilaa kuvailematta, hän selvitti juuri kuulijalle millaisesta paikasta on kyse.

Häikiö painottaa myös kerronnan rytmin säätelyä. Välillä kerronnan korostettu hitaus tai oman äänen hiljentäminen kuiskaukseksi voivat olla mielenkiintoisia ja äänimaailmaa muuttavia tekijöitä. Toinen hyvä idea on kuunnella ensin haastateltavan puherytmiä ja verbaalista olemusta. Joskus tilan antaminen haastateltavan rytmille voi johdattaa haastattelun aivan uusille poluille.

Häikiön mukaan monet hyvät reportaasitoimittajat ovat aloittaneet työnsä äänitarkkailijoina. Heidän ensimmäinen työnsä oli kuunteleminen. Näiden toimittajien tekemät reportaasit ovat Häikiön mielestä herkullisen monipuolisia. Asioita ei turhaan selitetä, vaan ne näytetään äänen avulla. (Henkilökohtainen tiedonanto 17.5.2013.)

Reportaasin rytmin kannalta tärkeää on muistaa myös taukojen merkitys. Radio-ohjelmasta tulee helposti tehtyä liian tiivis. Kuulijalle tarvitsee kuitenkin jättää aikaa äänimaiseman maisteluun ja ympäristöön tutustumiseen. Puheettoman äänimaiseman esittelyn tärkeyttä ei saa unohtaa. Kovan työn tuloksena aikaansaatu monipuolinen äänimaisema saattaa sujahtaa kuulijan korvien ohi kokonaan, jos koko ohjelma puhutaan läpi ilman kunnon taukoja.

5 OHJELMASARJAN IDEOINTI

Minulle oli alusta asti selvää, että opinnäytetyöhöni kuuluisi produktio-osa. Olin myös päättänyt, että produktio-osa olisi jonkinlainen radio-ohjelma.

Toteutin opintoihini liittyvän työharjoittelun yhteydessä radiokanava Yle Puheelle radio-ohjelmasarjan nimeltä Kesäkulmilla. Tein ohjelmasarjaa touko–heinäkuussa 2013.

5.1 Ohjelmaidea

Harjoittelun alussa minulla oli mielessä jo hahmotelma ohjelmasarjasta, joka sopisi hyvin kanavan profiiliin. Puheella oltiin jo suunniteltu, että kanavalla kuulutaisiin kesällä useaa erilaista kesäjuttusarjaa. Oma ideani oli melko raskas, joten ajattelin, että mielekkäämpää sekä minulle että kuulijalle olisi, jos lähtisinkin rakentamaan kevyempää kesäjuttusarjaa.

Ohjelmasarja koostui seitsemästä radioreportaasista. Ideoin, käsikirjoitin, tuotin, toimitin sekä editoin jokaisen ohjelmasarjan osan itse.

Ohjelmasarjan ideointivaiheessa lähtökohtana oli tutkia, millaista tunnelman välittäminen kuulijalle on toimittajan näkökulmasta. Pyrin ohjelmasarjan avulla kehittämään omaa osaamistani etenkin tunnelman välittämisessä. Lähdin myös etsimään uusia tai erilaisia tapoja tunnelman välittämiseen.

5.2 Ohjelmasarjan teema

Ohjelmasarjan teemaksi valikoitui erilaiset kesänviettopaikat ja -tavat. Ideana oli etsiä vaihtoehtoja uimarannoille, terasseille ja puistoille. Oman haasteensa ohjelman ideointiin toi se, että olin itse juuri muuttanut pääkaupunkiseudulle, eikä Helsingin kesä ollut minulle lainkaan tuttu. Tein siis paljon taustatyötä myös tällä taholla.

Halusin tehdä jokaisesta ohjelmasarjan osasta erilaisen. Pyrin kokeilemaan erilaisia työtapoja, sekä tutkia sitä millä tavoin tunnelma välittyy. Speksit ohjelmasarjalle olivat siis suunnitteluvaiheessa melko löyhät. Pää tavoitteena oli tehdä seitsemän maksimissaan kymmenen minuutin mittaista reportaasiohjelmia, jotka olisivat rakenteeltaan ja aiheeltaan erilaisia.

5.3 Ohjelmasarjan käsikirjoitus

Ehkä suurin oivallus, jonka Häikiön haastattelusta sain, oli omien ideoideni runsaus. Näytin Häikiölle muutaman ohjelmasarjani osan alustavan suunnitelman ja hetken niitä silmäiltyään Häikiö sanoi, että yhdessä suunnitelmassa oli ideoita ainakin neljään erilaiseen reportaasiin. Ymmärsin, että ohjelman aihe tarvitsee rajata hyvin tiukkaan, koska se lavenee aivan itsestään reportaasinteon aikana. (Henkilökohtainen tiedonanto 17.5.2013.)

Käsikirjoitin jokaisen ohjelman etukäteen hyvin suuntaa antavasti. Ideana oli, että ohjelmanteon alkaessa mielessä olisi pääkysymys, johon lähdetään etsimään vastausta ja pieni suunnitelma siitä, minkä tyylinen ohjelman toteutustapa tulisi olemaan.

Lähdin rakentamaan ohjelmaa kunkin ohjelman aiheen ympärille. Lopullisiksi aiheiksi valikoituivat tori, kirpputori, kiertokävely, markkinat, golf, kotieläintila ja sauna (liite 2).

Yksittäisen ohjelman rakentamisen aloitin kysymällä itseltäni, minkä uuden tai mielenkiintoisen näkökulman tästä aiheesta voisi löytää. Tämän näkökulman pyrin suhteuttamaan koko ohjelmasarjan teemaan kesänviettotavoista ja -paikoista.

Radioreportaasille ominaisesti pyrin painottamaan tunnelman välittämistä. Osa ohjelmista oli myös informatiivisia, mutta tärkeimpänä pyrkimyksenäni oli saattaa kuulija kanssani tapahtumapaikalle. Tietysti myös ohjelman toimitettu sisältö on merkityksellistä, mutta onnistuneen radioreportaasin tärkeimpänä kriteerinä on se, kuinka hyvin tunnelma ja miljöö kuulijalle välittyi.

Ohjelmat ovat myös tyyllisesti hyvin erilaisia. Käsilaukun etsintä kirpputorilla, oli juonellinen kokonaisuus, jossa alussa oli selkeä tavoite. Tavoite saavutettiin ja ohjelma rakentui tämän tehtävän täyttämisestä. Ohjelmasarjan jokamiesgolfia käsittelevä jakso taas oli hyvin informatiivinen. Se koostui Hirvensalon golfin omistajan haastattelusta ja pienestä lyöntioppitunnista golfohjaajan kanssa. Tämä jakso välitti paljon faktaa ja oli ohjelmasarjan osista journalistisin. Saunaan sijoittuva osa taas pelasi pelkästään saunan ja saunojen äänellä. Toimitajan läsnäolo oli häivytetty taustalle.

Osa jaksoista paljasti heti missä ollaan. Osa laittoi kuulijan arvailemaan mistä on kyse.

Tyyllisesti ja sisällöllisesti kevyin kaikista ohjelmasarjan osista oli kotieläintilalla tehty jakso. Lähdin selvittämään millaisia ovat kotieläintilan eläinten kesänviettotavat ja mitä me ihmiset voisimme niistä oppia. Kuvailin paljon eläinten olemusta ja mahdollisuuksien mukaan käytin eläinten omia ääniä. Oman kerrontani osuus oli tässä jaksossa suurin.

Haastavinta näin monimuotoisen ohjelmasarjan kokoamisessa oli se, että laitoin itseni joka jaksossa oman mukavuusalueeni ulkopuolelle. Toki edellisestä jaksosta sai aina rohkeutta ja itsevarmuutta seuraavan jakson tekemiseen, mutta jokaisen jakson ollessa täysin erilainen, täytyi reportaasinteon opettelu aloittaa joka kerta alusta.

Samalla tämä oli kaikkein opettavaisin ja kunnianhimoisin tapa tehdä ohjelmasarja. Sarja koostui niin monesta jaksosta, että samojen ideoiden toistaminen ei olisi ollut hedelmällistä.

6 OHJELMASARJAN TOTEUTUS

Sain Yle Puheella melko vapaat kädet ohjelmasarjani toteuttamiseen. Koko harjoittelun aikana pääpaino oli tällä ohjelmasarjalla. Minulla oli käytettävissäni tarpeeksi aikaa ja resursseja huolelliseen suunnitteluun ja toteutukseen. Tein siis ensisijaisesti ohjelmasarjaani ja jos aikaa jäi, tein muita radio-ohjelmia. Taustatyön ja ideoinnin jälkeen lähdin toteuttamaan ohjelmasarjaa. Tein noin puolet ohjelmista Helsingissä ja puolet Turussa.

6.1 Tunnelman välittäminen

Ohjelmasarjani ensimmäisessä osassa tunnelman välittäminen tuntui kokemuksen puutteen vuoksi erittäin haastavalta. Oleellinen osa radioreportaasin tunnelmaa on toimittajan tajunnanvirta, joka melko suodattamattomana kertoo miljööstä ja tunnelmasta.

Ensimmäisessä jaksossa olin liian kriittinen omien sanomisieni suhteen. Keskiyin liikaa siihen mikä kuulostaa oleelliselta ja mikä ei. Lopputuloksena oli paljon taustääntä, mutta toimittajan läsnäolo ei tuntunut. Yksi suurimmista kynnyksistä juttusarjan alkuvaiheessa oli julkisella paikalla yksikseen puhuminen. Tämän kynnyksen ylittämisen jälkeen reportaasijutun teko alkoi tuntua miellyttävältä.

Ensimmäisen osan valmistuttua ymmärsin kuinka iso haaste tunnelman välittäminen toimittajalle on.

Juttusarjan toisen osan kohdalla päätin puhua kaiken mitä mieleeni tuli. Jälkikäteen ylimääräisen puheen poistaminen reportaasista on helpompaa kuin uuden äänen lisäämisen. Tällä tavoin toimiessani huomasin puheettoman äänen merkityksen. Liian kovaa vauhtia etenevä ohjelma jättää kuulijan helposti kylmäksi.

Juttusarjan viimeisen osan kohdalla kokeilin toimittajan läsnäolon häivyttämistä. Pyrin olemaan yksi kuulijoista, joka suodattaa tilanteesta tunnelman välittämisen kannalta oleelliset asiat valmiiseen radio-ohjelmaan. Kuten monessa muus-

sakin asiassa, ensin tarvitsee osata säännöt, jotta niitä voi rikkoa. Kun olin opinut olemaan läsnä, oli minun mahdollista häivyttää itseni taustalle.

6.2 Oma työskentely

Ensimmäisen osan tekemisen aloitin tallentamalla erilaista kävelyn tuottamaa ääntä. Tämän jälkeen lähdin välittömästi nauhoittamaan varsinaista reportaasia. Ohjelmasarjan toisen osan kohdalla päätin aloittaa jutun tekemisen eri tavalla ja luoda itselleni ohjelman tekemiseen tietyt rutiinit.

Uusi lähestymistapa alkoi äänimaailmaan tutustumisella. Tavakseni tuli juoda kupillinen kahvia ja kuunnella ympäristöä ja mielenkiintoisia ääniä. Seuraavaksi lähdin nauhoittamaan ja kävelemään ympäriinsä. Luurien läpi kuultuna jo tutuksi tullut äänimaisema muuttaa radikaalisti muotoaan. Pelkän taustääänen nauhoittaminen on tietysti jutun rakentamisenkin kannalta oleellista, mutta myös käytännöllinen tapa huomata erilaiset pisteäät.

Yksinään julkisella paikalla puhumisen lisäksi huomasin myös toisen itseäni jännittävän asian. Normaali haastattelutilanne on toimittajalle arkipäivää, mutta reportaasin tekeminen muuttaa myös haastattelutilannetta. Toki osa juttusarjani haastatteluista oli ennalta sovittuja, mutta osa haastatteluista oli lennosta poimittuja vastaan tulevien ihmisten haastattelua.

Tällainen haastattelutapa tuntui minusta aluksi tunkeilulta ja jopa epäkohteliaalta. Ohjelmasarjan alkupään jaksoissa olin hyvin varovainen näissä tilanteissa. Usein tämä johti siihen, että oma epävarmuuteni loisti läpi ja haastateltavat pe-rääntyivät tilanteesta. Kun oma kokemukseni ja itsevarmuuteni karttui, huomasin että ihmiset saa helpoiten mukaan rohkeasti ja innokkaasti heitä lähestymällä. Kun haastateltavalle näyttää, että toimittajalla on tilanteessa ohjat käsissä, on haastateltavalla huomattavasti pienempi kynnys lähteä mukaan.

Aluksi kysyin aina ennen haastattelua lupaa haastatteluun. Myöhemmin huomasin, että tehokkaampaa on vain hypätä nauhurin kanssa haastateltavan

eteen ja aloittaa haastattelu. Haastattelun jälkeen esittelin itseni ja kysyin lupaa käyttää haastattelua ohjelmassa.

Ihmiset ovat spontaaneina parhaimmillaan. Kun annetaan aikaa valmistautua haastateltavana olemiseen, ihminen ottaa usein roolin, joka tekee haastattelusta tönkön ja epäaidon.

6.3 Reportaasin rakenne

Kolmannen reportaasin kohdalla aloin tarkemmin ajatella reportaasin rakennetta. Selkeä dramaturgia oli puuttunut juttusarjan aiemmista osista. Nyt otin tavoitteeksi tunnelman välittämisen lisäksi juonen tarinallisuuden. Pelkkä paikanpäällä olo ei ole riittävä motiivi tehdä reportaasi.

Ohjelmalla tarvitsee olla motiivi. Motiivi voi olla tapahtuma, henkilö tai esimerkiksi ilmiö. Omat aiheeni olivat sellaisia, että motiivi tai niin sanottu ohjelman kärki piti itse keksiä.

En kuitenkaan nähnyt järkeväksi rakentaa tarkkaa dramaturgiaa etukäteen, koska hetkessä eläminen on reportaasin parasta antia. Keksinkin siis ympäröivä motiiveja kuten erikoisten tuotteiden etsiminen markkinoilta tai yleisen saunan tunnelman kiteyttäminen. Tällä tavoin ohjelmanteosta tuli myös itselle merkityksellisempää ja toimittajanroolin ottaminen ja asioiden eteenpäin vieminen tuntui helpommalta.

Pyrkimyksenäni oli läpi juttusarjan kertoa kuulijalle mahdollisimman paljon autenttisille äänillä. Kaikki mikä on kuultavissa, tulee välittää kuulijalle äänenä. Tällaisten huomioiden tekeminen verbaalisesti on turhaa.

Välillä epävarmuutta aiheutti se, kuinka paljon kuulijaan voi luottaa. Tein toimittajana subjektiivisia valintoja omaan käsityskykyyni pohjautuen. Pelkäsin, että kuulija ei välttämättä ymmärrä asioita samalla tahdilla tai samalla tavalla kuin minä olin ne tarkoittanut. Myöhemmin ymmärsin, että sillä ei oikeastaan ole ohjelman onnistumisen kannalta merkitystä. Kun pyrkimyksenä on välittää tunnelmaa, jokainen kokee kyseisen tunnelman eri tavoin. Tämä antaa kuulijalle va-

pauden ymmärtää reportaasin tarjoamat kuvat juuri oman tunne- ja kokemuspohjansa mukaisella tavalla.

7 YHTEENVETO

Olen ohjelmasarjakokonaisuuteen hyvin tyytyväinen. Seitsemänosainen sarja on sen verran laaja, että voin selkeästi huomata oman kehittymiseni ohjelmasarjan teon aikana.

Ohjelmat ovat keskenään erilaisia niin aiheeltaan kuin toteutustavaltaan. Onnistuin siis pyrkimyksessäni kokeilla ja tutkia erilaisia tapoja välittää tunnelmaa.

En kehittänyt ennenkuulumattomia tunnelman kiteyttämisen ja välittämisen menetelmiä, mutta koen että löysin tärkeitä elementtejä, jotka ovat avainasemassa hyvän radioreportaasin teossa. Jos toimittaja pitää mielessään esimerkiksi kuulijälähtöisyyden ja taukojen merkityksen, onnistuminen tunnelman ja mielikuvien välittämisessä on varmempaa.

Jokaiseen yksittäiseen ohjelmasarjan osaan en ole tyytyväinen, mutta koska nämä ovat ohjelmasarjan alkupään osia, koen sen vain hyväksi asiaksi. Osasta reportaaseja tuli parempia kuin osasin odottaa.

Vaikka opinnäytetyön produktio-osan vaatimusten kannalta ohjelmasarja on laaja, olen hyvin tyytyväinen sen pituuteen. Itselleni se oli loistava oppimisprosessi ja uskon, että ulkopuoliselle radioreportaasinteosta kiinnostuneelle ohjelmasarjan analysointi voi myös olla oppimisen kannalta hedelmällistä.

Tavallista henkilöhaastattelujuttua tehdessä haastateltava on pääosin äänessä. Tämän ohjelmasarjan myötä totuin omaan ääneeni ja uskallan nyt rohkeammin käyttää sitä eri tavoin. Vaikka tämä vaikuttaa pieneltä asialta, mielestäni se on toimittajan työssä hyvin merkittävää. Luottamus omaan ääneen on puhetyöläiselle varsin tärkeää.

Kaiken kaikkiaan ammatillinen itsevarmuuteni kasvoi tämän ohjelmasarjan tekemisen aikana merkittävästi. Opin että radionomainen lähestymistapa ja keronta ei tarkoita ainoastaan tarinan kertomista äänillä. Toisin kuin puhe, äänikerronta ei etene lineaarisesti eteenpäin. Äänikerronta voi olla monitasoista ja samanaikaista. Mahdollisuudet tunnelman ja miljöön välittämiseen ovat rajatto-

mat. Toimittajan kannatta lähestyä äänikerrontaa mahdollisimman monesta suunnasta. Tässäkään asiassa ensimmäinen mieleen tullut vaihtoehto ei aina ole se paras.

LÄHTEET

Anttikoski, M.; Helenius, J.; Korpinen, P.; Penttinen, K. & Röyskö, A. 1986. Radion ja television ohjelmatyön perusteet. Espoo: Weilin+Göös

Häikiö, P. Henkilökohtainen tiedonanto 17.5.2013

Karisto, H. & Leppänen, A. 1997. Todellisia tarinoita – Radiodokumentin tekeminen. Helsinki: Oy Edita Ab

Koivumäki, A. 1993. Äänikerronta. Helsinki: Opetushallitus

Koutonen, J. Henkilökohtainen tiedonanto 11.6.2013

Nukari, M. & Ruohomaa, E. 1997. Uusi vanha radio. Porvoo: WSOY

Yle Areena 2014a. Kertomuksia Suomesta. Viitattu 6.4.2014. <http://areena.yle.fi/radio/1720627>

Yle Areena 2014b. Todellisia tarinoita. Viitattu 6.4.2014. <http://areena.yle.fi/radio/1756959>

Yle Elävä arkisto 2014a. Hyvää elämää intialaisessa kylässä. Viitattu 6.4.2014. http://yle.fi/elavaarkisto/artikkelit/hyvaa_elamaa_intialaisessa_kylassa_7881.html#media=7885

Yle Elävä arkisto 2014b. Mikrofoni vieraillee tivolisissa. Viitattu 6.4.2014. http://yle.fi/elavaarkisto/artikkelit/mikrofoni_vieraillee_tivolissa_11851.html#media=11859

Kirjallisuuskatsaus

Radioreportaasi sekä tunnelman ja miljöön välittäminen radiossa

Radio ohjelmatuotteena

Radio on nykypäivänä kauppatavaraa kuten mikä tahansa kulutustavara. Tällä ajatuksella tarkoitetaan niin kaupallisen kuin julkisradionkin palveluja. Kanavat nähdään teoksessa tavaramerkkeinä, joiden avulla kuuntelijat erottavat tuotteet toisistaan. Pyrkimyksenä on, että kuuntelija ei kuuntele radiota yleisesti, vaan profiloituu tiettyyn kanavaan.

Suomalaisen radion alkuaikoina radiotarjonta oli melko vähäistä ja se oli kokonaan Yleisradion hallinnassa. Kanavat olivat niin sanottuja sekakanavia, joten kanavien merkitys kokonaisina tuotteina oli hyvin vähäinen. Kuulijoiden oli helppo löytää ohjelmat kanavilta, eikä lähettäjän ollut tarpeellista erityisesti korostaa kanavaansa tai lähettäjäyhtiötä. 1980-luvulta lähtien tilanne on muuttunut kohti paremmin profiloituneita kanavia, kun kaupallinen radio tuli mukaan kuvioihin.

Kaupallisen radiotarjonnan myötä kanavat alkoivat rakentamaan kanavaprofiileja, jolloin kuuntelijoiden oli helpompaa valita juuri itselleen sopiva kanava. Logojen lisäksi kanavat halusivat myös äänellisesti erottua toisistaan esimerkiksi jinglejen ja juontajaäänten perusteella.

Yleisradion vuonna 1990 toteutetun radiouudistuksen myötä yksittäisten ohjelmanimikkeiden määrä Ylen radiokanavilla väheni merkittävästi. Perinteisiä ohjelmanimikkeitä on kuitenkin Ylellä käytössä edelleen ohjelmiston rakenteellisista muutoksista huolimatta. Kaupallisissa radioissa nimikkeitä on alusta lähtien ollut vähemmän lähetysvirtamaisen ohjelmiston takia. Perinteisen radio-ohjelman käsite on nykypäivänä hämärtynyt. Ohjelmia ei erottele toisistaan kuuluttaja, vaan toimittaja tai juontaja.

(Nukari & Ruohomaa 1997, 11-23)

Radiotuotanto perustuu nykyisin yhä enemmän systemaattiseen tuotteiden menestymisen seurantaan ja tietoiseen ohjelmiston jatkuvaan uudistamistavoitteeseen. Muun tuotantotoiminnan tavoin myös radion tuotehallinnassa tarvitaan järjestelmällinen ja toimiva tuotepolitiikka. Tämä edellyttää tarkan tiedon tuotteesta, siihen käytetyistä resursseista, tuotantoon kuluneesta kokonaisajasta, tuotteen saamasta vastaanotosta sekä arvion tuotteen odotettavissa olevasta käyttäjästä.

(Nukari & Ruohomaa 1997, 35–39)

Radion välinekieli

Radion erityistehtäviä on alusta asti ollut musiikkinautinnon tarjoaminen ja musiikkitietouden kartuttaminen. Radio on myös aina ollut vahvoilla ajankohtaisen tiedon nopeana välittäjänä. Kun televisio tuli radion rinnalle, alkoi näiden kahden välineen vertailu; mitä kuvan puuttuminen merkitsi radiolle? Pian kuitenkin huomattiin, että radion vahvuutena on juurikin aidon kuvan puuttuminen. Radion kuvilla ei ole rajoja, kun taas television kuvia rajoittaa kuvaruutu.

Radio vaatii kuitenkin kuuntelijaltaan enemmän kuin televisio katsojaltaan. Tv tarjoaa valmiita, huolellisesti valikoituja kuvia ja tarkkaan suunniteltuja kuvasarjoja. Radion kuuntelijan tarvitsee olla aktiivisempi. Radio antaa vain puitteet ja yksittäisiä vihjeitä, joiden avulla kuulija mielikuvituksessaan synnyttää kuvat. Radion kuvissa on myös vähemmän yksityiskohtia. Läheskään kaikki visuaalisesti kiinnostava ei synnytä tunnistettavia ääniä, vaan kuva on välitettävä vastaanottajalle sanallisesti.

(Anttikoski ym. 1986, 23–25)

Selostustyypisiin radio-ohjelmiin kuuluva reportaasi on kertomus jostakin ilmiöstä, huomiota ansaitsevasta toiminnasta tai jonkun ihmisen tai ihmisryhmän elämäntilanteesta tai selvitys jostain ongelmasta. Reportaasi sisältää tapahtuma- ja ympäristöäänä, kuvauksen kohteena olevien ihmisten puhetta ja selostajan kuvailevaa puhetta, joka on äänitetty tapahtumapaikalla tai jälkikäteen.

Tavallinen radiohaastattelu lavenee reportaasiksi kun toimittaja kuvailee tapaamispaikkaa, kertojan olemusta ja hänen reaktioitaan tai jotain muuta, mitä kuulija ei muuten voisi aistia.

Reportaasissa toimittaja voi myös täydentää juttua äänitehosteilla tai aiheeseen sopivalla musiikilla. Puhe, musiikki ja tehosteet ovat radio-ohjelman ääniaineksina tasavertaisia. Käyttötarkoitus ja ohjelman tavoite ratkaisevat, millä niistä on painokkain asema. Pelkän puheenkin avulla kuulijan mielikuvitus saadaan liikkeelle. Yksi helpoimmista ja samalla tehokkaimmista ilmaisukeinoista on tauko eli hiljaisuus.

Tutut äänikuvat radiossa ovat kuin sovittuja merkkejä, joilla on sama merkitys sekä lähettäjälle että vastaanottajalle. Lähettäjä valitsee merkit tavoitteensa, tietojensa ja taustansa mukaan. Vastaanottaja tulkitsee merkkejä oman taustansa ja kiinnostuksensa, omien tietojensa ja oman tiedontarpeensa mukaan. Yhteinen kokemuspiiri auttaa ohjelmantekijää päättämään, mikä on kuulijalle kertomisen arvoista. Itsestäänselvyyksien kertominen tuntuu kuulijasta vastaanottajan aliarvioimiselta, mutta jos ohjelma luottaa liikaa kuulijan käsityskykyyn, ei vastaanottaja saa ohjelmasta minkäänlaista otetta.

Rakenne on ohjelman sisäinen järjestys. Joskus ohjelman lopullinen rakenne syntyy luomisprosessin aikana kuin itsestään. Jokaista ohjelmaa tehtäessä tulisi kuitenkin jo alkuvaiheessa olla lähtökohtana näkemys kokonaisuudesta.

Hyvä lähtökohta radio-ohjelman rakenteelle on arkinen puhetilanne. Esimerkiksi itselle tapahtuneesta sattumuksesta kertominen ystävälle noudattaa pitkälti radio-ohjelman rakennetta. Tarina aloitetaan pohjustaen ja jännitystä valmistellen. Pidemmässä tarinassa voi pääjuonen lisäksi olla sivujuonia, jotka tuovat tarinaan lisätietoa. Juttu päättyy kun juoni loppuu ja samalla jännitys laukeaa. Usein tarinan huippukohtaa vielä toistellaan, joko samoin sanoin tai hieman muunnellen, jotta varmistetaan jutun perillemeno.

(Anttikoski ym. 1986, 25–39)

Äänillä kertominen

Äänillä ei tulisi ainoastaan kuvittaa radio-ohjelmaa, vaan niillä tulisi kertoa tarina. Ääniä on käytettävä ajatusten välittäjinä kuten sanoja. Äänet eivät saisi kuulostaa lavasteilta. Äänien ja äänimaisemien tulisi liittyä aiheeseen, mutta ne eivät saa toistaa jo muilla keinoin kerrottuja asioita. Äänimaisema voi olla äänellinen näyttämö ohjelman tapahtumille alleviivaamatta tekstimateriaalin viestejä. Äänillä voidaan esimerkiksi esittää symbolitasolla ohjelman perusristiriita tai vastavoimat. Ei ole kuitenkaan kiellettyä käyttää ääniä kuvittamiseen ja elävöittämiseen, mutta on tiedettävä ettei se ole ainut mahdollisuus.

Äänien toimiminen todellisuuden signaalina tarkoittaa esimerkiksi talitiaisen laulun ja tuulen huminan yhdistämistä kevättalveen. Tämän lisäksi äänillä voisi olla myös muunlaisia funktioita. Ei luotaisikaan kevättalven kuvaa, vaan synnytetäisiin siitä kuuntelijan mieleen tunne, joka on täysin henkilökohtainen ja jokaisella erilainen. Tällöin äänet toimisivat tasa-arvoisina puheen rinnalla. Kuuntelija etsii vaistomaisesti selkeintä merkitystä kuulemalleen. Jos ääni-ilmaisu ei käytä ääniä signaaleina vaan muilla tavoin, hän joutuisi etsimään omia merkityksiään kuulemilleen äänille. Näin kuulijan vaikutelma esimerkiksi kevättalvesta voisi olla voimakkaampi ja todellisempi.

Äänien käytössä tulisi aina muistaa radion unen ja muistamisen kaltainen kieli. Äänien tulisi liittyä esimerkiksi uniin, muistoihin, asiaankuulumattomiin ja outoihin asioihin. Toimittaja itse on osa materiaalia. Vain ohjelmantekijä voi päättää, mitkä äänet ovat tärkeitä ja mitkä kuuluvat yhteen.

(Karisto & Leppänen 1997, 68–79)

Mikrofonilla ajattelua

Radio-ohjelman äänimaisema voidaan jakaa kolmeen erityyppiseen ääneen. Lähiäänillä kerrotaan itse asia. Tyypillisin lähiääni on puhe. Tukiääni tukee lähiääntä. Lähiääntä ovat esimerkiksi kävelevän puhujan askeleet. Nämä äänet luovat ohjelman tilanteen ja liikkeen. Taustaäänet ovat epämääräisiä ääniä, joil-

la luodaan syvyytsvaikutelma lähi- ja tukiäänien ympärille. Kuulija ei välttämättä tiedosta kuulevansa taustääntä, mutta sen poisjättäminen tekee äänen ohueksi.

Erilaisia sävyjä ja tasoja ohjelmaan saadaan käyttämällä kontrastissa olevia ääniä. Vastakkaisilla äänillä, kuten itku ja nauru, luodaan uusi suurempi kokonaisuus. Kontrastisilla äänillä pystytään tehokkaasti vaihtamaan ohjelman tunnelma, tapahtuma-aika tai -paikka. Jos kaikki käytetty ääni on samantyyppistä, se ei erotu. Esimerkiksi luja ääni tarvitsee vastapainoksi hiljaisuutta, eli jotain minkä suhteen ääni on luja.

Äänien tehtävänä on laajentaa ja syventää tarinaa. Nyrkkisääntönä voidaan pitää, että ellei kolmen päällekkäisen äänen teho riitä, pitää etsiä uusi lähestymistapa. On helpompaa laittaa monta ääniraitaa päällekkäin kuin löytää yksi puhutteleva ääni. Yksinkertaisuus ja niukkuus on kuitenkin tyylikkäämpää ja selkeämpää.

(Karisto & Leppänen 1997, 81–)

Radion ongelmia ja mahdollisuuksia

Vain kuulohavaintoihin perustuva havainnointi jää epätarkaksi, koska muut aistit eivät kykene osallistumaan havaintojen tekoon. Tästä seuraa, että radion välityksellä on vaikea välittää ääniä, joiden tulisi olla yksiselitteisesti tulkittavissa. Esimerkiksi kiehuvan vesipannun kihinä on tulkittavissa myös käärmeen sihinäksi ja perunajauhojen puristelu on tulkittavissa myös lumessa tallusteluksi. Äänihavainnon lopullinen tulkinta määräytyy kuitenkin asiayhteydestä.

Radiovastaanotto on passiivista, koska kaikki aistimateriaali on otettava vastaan juuri välityshetkellä ja tilassa, jossa vastaanotin sijaitsee. Kuulohavaintojen määrää kuunteluhetkellä ei voi säännöstellä. Siksi kerronnan hitaus ja toistaminen ovat radiokerronnalle ominaisia piirteitä.

Havainnot eivät synny suoraan aistien avulla aistimalla. Lopullinen havaitseminen syntyy vasta psyykkisen toiminnan eli ajattelun tuloksena. Siksi havaintoja ei voi sellaisenaan myöskään välittää kenellekään. Yhteiskunta, kulttuuri ja historia yhdenmukaistavat ihmisten tapoja mieltää havainnot. Näin havaintojen avulla voidaan synnyttää halutunlaisia mielikuvia. Tätä hyödynnetään esimerkiksi mainonnassa.

Kyky tehdä mielekkäitä havaintoja on ajan mukaan muuttuva ja kehittyvä ominaisuus. Tästä johtuen elokuvan, television ja videon kerrontatavat ovat alkaneet vaikuttaa myös äänikerronnan mieltämiseen. Havaitsemisesta on tullut luetun, katsellun ja kuunnellun ymmärtämistä. Tämä tarkoittaa näille välineille ominaisen kerrontakielen omaksumista.

(Koivumäki 1993, 49–61)

Lähdeluettelo

Anttikoski, M.; Helenius, J.; Korpinen, P.; Penttinen, K. & Röyskö, A. 1986. Radion ja television ohjelmatyön perusteet. Espoo: Weilin+Göös

Karisto, H. & Leppänen, A. 1997. Todellisia tarinoita – Radiodokumentin tekeminen. Helsinki: Oy Edita Ab

Koivumäki, A. 1993. Äänikerronta. Helsinki: Opetushallitus

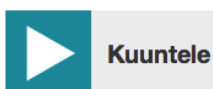
Nukari, M. & Ruohomaa, E. 1997. Uusi vanha radio. Porvoo: WSOY

Ohjelmasarjan kuvaukset Yle Puheen nettisivuilla

 Puheen Iltapäivä

Kesäkulmilla: torit kukoistavat

 ti 2.7.2013 9 min pysyvästi kuunneltavissa

[Ohjelma Yle Areenassa»](#)

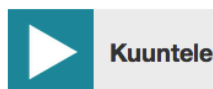
Kesällä torit pursuavat tuoreita ja värikkäitä herkkuja. Ostosten teon lisäksi torilla tavataan tuttuja ja tuntemattomia ja vaihdetaan kuulumisia. Millainen tunnelma torilla on ja mistä aito toritunnelma koostuu? Jasmina Savolainen lähti tutkimusmatkalle kesäiselle Turun kauppatorille tapaamaan ihmisiä ja etsimään vastausta.

 Puheen Iltapäivä

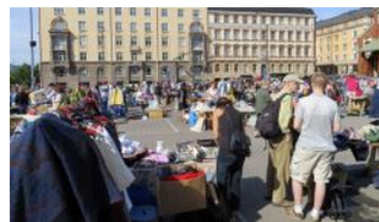
Kesäkulmilla: löytöjä kesäkirppikseltä

 to 4.7.2013 11 min pysyvästi kuunneltavissa

[Ohjelma Yle Areenassa»](#)

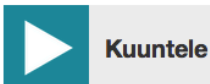
Puheen iltapäivän Kesäkulmilla-sarjassa tutustutaan urbaaneihin kesänviettopaikkoihin ja -tapoihin. Tällä kertaa lähdetään Hietalahden kirpputorille metsästäämään käsilaukkua ja nauttimaan kirpputoritunnelmasta. Toimittaja Jasmina Savolainen.

 Puheen Iltapäivä

Kesäkulmilla: Kulmat tutuiksi kävellen

 to 11.7.2013 9 min pysyvästi kuunneltavissa

[Ohjelma Yle Areenassa»](#)

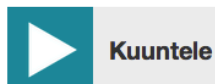
Kesä on sukuloinnin ja kotimaanmatkailun sesonkiaikaa. Lomakautena omaan kotikaupunkiin tai uusiin kaupunkeihin tutustuminen käy kätevästä kävellen. Kaupungissa lisäpuhtia tuovat järjestetyt kävelykierrokset. Jasmina Savolainen lähti kävelykierrokselle tutustumaan historialliseen Turkuun.

 Puheen Iltapäivä

Kesäkulmilla: Vanhanajan markkinatunnelmaa

 to 18.7.2013 10 min pysyvästi kuunneltavissa

[Ohjelma Yle Areenassa»](#)

"Nämä meidän magiapuolen tuotteet on niitä erikoisimpia. Löytyy esimerkiksi lentovoidetta ja keijusalvaa. Moni jää näitä tähän hämmästelemään," naurahtaa luonnonkasvituotteita markkinoilla myynyt Elina Sjöblom. Jasmina Savolainen lähti Turun keskiaikaisille markkinoille etsimään erikoisia markkinatuotteita.

Puheen Iltapäivä

Kesäkulmilla: golf on kaikkien kesälaji

📅 to 25.7.2013 ⌚ 12 min pysyvästi kuunneltavissa

Kuuntele

[Ohjelma Yle Areenassa»](#)

Jokamies-konsepti haluaa tuoda golfin jokaisen saataville. Golfista on tulossa koko perheen kesänviettotapa. "Tarkoitus on madaltaa golfin aloituskynnystä. Jokamies-konsepti on poistanut ennakkoluuloja. Ollaan aika hyvällä tiellä. Golfista on tulossa jokaisen laji," kertoo Hirvensalon golfin toiminnanjohtaja Stefan Aniszewski.

Puheen Iltapäivä

Kesäkulmilla: Rentoa menoa kotieläintilalla

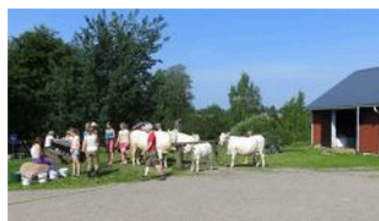
📅 to 1.8.2013 ⌚ 12 min pysyvästi kuunneltavissa

Kuuntele

[Ohjelma Yle Areenassa»](#)

Lomastressi on monelle tuttu kiusa. Rentoutuminen voi olla lomalla hankalaa ja paineet kesästä nauttimisesta ovat usein kovat. Eläimet ovat tällaisten murheenkryynien tavoittamattomissa. Elämästä nautitaan täysin rinnoin.

Puheen Iltapäivä

Kesäkulmilla: Yleisessä saunassa on tunnelmaa

📅 to 8.8.2013 ⌚ 10 min pysyvästi kuunneltavissa

Kuuntele

[Ohjelma Yle Areenassa»](#)

Yleinen sauna on nykypäivänä katoavaa kansanperinnettä. Sähkösaunojen usein kuivat ja kovat löylyt ovat korvanneet yleisen saunan pehmeään löylyn ja tunnelman. Osa yleisistä saunoista pitää kuitenkin edelleen pintansa.

